

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

วิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 48 วางอยู่บนหลักการ ทฤษฎีป้องกันสังคม ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองป้องกันสังคมจากอาชญากรรม ตามทฤษฎีนี้มุ่งจัดการกับอาชญากรรมก็เพื่อที่จะป้องกันสังคมมากกว่าที่จะลงโทษผู้กระทำความผิด อิทธิพลของทฤษฎีนี้ได้แทรกซึมเข้าไปสู่กฎหมายของประเทศต่าง ๆ มากมายในคริสต์ศตวรรษที่ 20 แม้ว่าทฤษฎีป้องกันสังคมยังเป็นที่โต้เถียงกันอยู่หลายประการ แต่การยอมรับของประเทศต่าง ๆ ในการนำเอาไปใช้ก็เป็นหลักประกันได้ว่า ทฤษฎีนี้เป็นที่ยอมรับกันได้ในระดับหนึ่ง บทบัญญัติที่ได้รับแนวคิดจากทฤษฎีนี้ เช่น ระบบคุมประพฤติ (probation), พระราชบัญญัติป้องกันการกระทำความผิดอาญา (Prevention of Crime Act) ของประเทศอังกฤษ และวิธีการเพื่อความปลอดภัย เป็นต้น วิธีการเพื่อความปลอดภัยมุ่งป้องกันก่อนที่จะมีการกระทำความผิด และในขณะเดียวกันก็เป็นการแก้ไขผู้กระทำความผิดไปด้วย การนำมาตรการนี้มาใช้กฎหมายจำต้องระบุให้ชัดว่า อาการใดบ้างที่ปรากฏขึ้นแล้วจะนำตัวบุคคลมาบังคับใช้มาตรการได้ ถือว่าสิ่งนี้เป็นเงื่อนไขในการนำมาตรการมาบังคับใช้ กรณีที่เงื่อนไขก็คือ "ความเป็นอันตราย" ของผู้กระทำความผิดที่ได้รับการยกเว้นโทษเนื่องจากความวิกลจริต หากปราศจากข้อเท็จจริงอันนี้ การนำมาตรการมาบังคับใช้ก็ไม่อาจทำได้โดยชอบกฎหมาย แต่ปัญหาประการหนึ่งของเงื่อนไขการนำมาตรการมาบังคับใช้ คือ การวินิจฉัยความเป็นอันตรายของผู้กระทำความผิด ไม่อาจกระทำได้โดยวิธีการที่ชัดเจนและแน่นอนเพียงพอ ความหมายของ "ความเป็นอันตราย" ยังเป็นที่โต้แย้งกันในทางวิชาการอยู่มาก และระหว่างนักกฎหมายกับแพทย์ก็มองความหมายของคำนี้ไปคนละแง่มุม นอกจากนี้ การวินิจฉัยความเป็นอันตรายหากขยายความหมายกว้างขวางมากเกินไป ก็อาจจะไปกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่นเป็นปัญหาแห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญอีกส่วนหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ เงื่อนไขการนำมาตรการมาบังคับใช้ตามมาตรา 48 คือ ความเป็นอันตรายนั้นจะต้องมีอยู่และการวินิจฉัยต้องกระทำด้วยความ

ระมัดระวัง จึงจะทำให้การ นำมาตรการตามมาตรานี้มาใช้เป็นไปอย่างเหมาะสม

วิธีการปฏิบัติต่อผู้ได้รับการยกเว้นโทษเนื่องจากความวิกลจริต สามารถแยกออกได้ 2 ประการใหญ่ ๆ คือ ประการแรกในด้านการแพทย์คือการบำบัดรักษาให้หายปกติ ประการที่สองเป็นบทบัญญัติกฎหมายรองรับและกำหนดมาตรการเพื่อควบคุมตัวไว้ระหว่างการบำบัดรักษา ในเรื่องของบทบัญญัติกฎหมายนี้สามารถแบ่งแยกออกไปได้อีก 2 ลักษณะ คือ มาตรการตามประมวลกฎหมายอาญา กับมาตรการตามกฎหมายเฉพาะ การแบ่งแยกเช่นนี้ถือตามลักษณะของมาตรการที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายประเทศที่ใช้มาตรการตามประมวลกฎหมายอาญา ได้แก่ ประเทศญี่ปุ่น, เยอรมัน, อิตาลี และไทย เป็นต้น กฎหมายของระบบนี้จะบัญญัติเฉพาะมาตรการปฏิบัติต่อผู้วิกลจริตซึ่งกระทำความผิดในทางอาญาเท่านั้น มาตรการนี้คือ วิธีการเพื่อความปลอดภัยนั่นเอง สำหรับประเทศที่ใช้มาตรการตามกฎหมายเฉพาะ ได้แก่ ประเทศอังกฤษ ประเทศฝรั่งเศส กฎหมายของประเทศเหล่านี้จะระบุมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดซึ่งวิกลจริตไว้นอกเหนือจากประมวลกฎหมายอาญา ลักษณะของระบบที่แตกต่างกันนี้ทำให้มาตรการที่นำมาบังคับใช้ในแต่ละระบบแตกต่างกันออกไปในบางส่วน แต่ความมุ่งหมายของมาตรการทั้ง 2 ระบบก็เหมือน ๆ กัน คือ เพื่อป้องกันสังคมให้พ้นจากอันตรายที่ผู้ถูกบังคับใช้มาตรการอาจจะก่อให้เกิดขึ้นได้

วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 48 นี้มีมานานแล้ว ตั้งแต่เมื่อยังใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งในขณะนั้นบัญญัติไว้ในมาตรา 46 วรรค 2 และยังไม่เรียกว่า วิธีการเพื่อความปลอดภัย เหมือนในปัจจุบัน แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาไม่เคยจะมีการนำมาตรการนี้มาใช้กันเท่าใดนัก เมื่อไม่มีการนำมาใช้ การศึกษาในเรื่องนี้ก็ไม่เป็นที่แพร่หลาย เพราะไม่เกิดปัญหาหรือข้อขัดข้องในการบังคับใช้แต่ประการใด ดังนั้น วิธีการเพื่อความปลอดภัยตามมาตรา 48 จึงไม่พัฒนาไปเท่าที่ควรทั้งในด้านทฤษฎี และด้านปฏิบัติตลอดระยะเวลาที่มีบทบัญญัติเรื่องนี้ ต่อมาเมื่อเริ่มที่จะมีการนำมาตรการนี้มาใช้ และจัดตั้งโรงพยาบาลจิตเวช เพื่อรองรับผู้ป่วยจิตเวชคดี โดยเฉพาะ เมื่อปี พ.ศ. 2514 ปัญหาต่าง ๆ ได้เริ่มจะเป็นที่รับรู้ และมีการศึกษาถึงมาตรการนี้มากขึ้นเป็นลำดับ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามมาตรา 48 นี้มีสาเหตุมาจาก บทบัญญัติมาตรา 48 นี้ จัดอยู่ในมาตรการตามประมวลกฎหมายอาญา ดังที่กล่าวมาแล้ว เหตุนี้ขึ้นตอนต่าง ๆ ในการบังคับใช้วิธีการเพื่อความ

ปลอดภัยจึงไม่มีการบัญญัติรองรับเอาไว้เป็นระบบ จึงทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ขึ้น ฉะนั้น การแก้ไขปัญหาเหล่านี้ควรจะต้องมีการศึกษาและทำความเข้าใจถึงหลักการของมาตรการนี้อย่างถี่ถ้วน เพื่อให้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามมาตรา 48 นี้บรรลุถึงความมุ่งหมายป้องกันสังคม และไม่เป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกบังคับใช้มาตรการแต่อย่างใดในแง่ทฤษฎี

ข้อเสนอแนะ

1. กำหนดให้ขั้นตอนในการวินิจฉัยความเป็นอันตรายของจำเลยให้รัดกุมยิ่งขึ้น โดยให้มีจิตแพทย์ 2 คน ในการวินิจฉัยความเป็นอันตรายของผู้นี้ นอกจากนี้ให้บัญญัติกฎหมายเพิ่มเติมเพื่อจัดให้มีการทบทวนความเป็นอันตรายเป็นระยะ ๆ ดังเช่น วิธีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 208 ทั้งนี้ เพื่อเป็นการตรวจสอบว่า "ความเป็นอันตราย" ซึ่งเป็นเงื่อนไขในการนำวิธีการเพื่อความปลอดภัยมาบังคับใช้ยังคงมีอยู่หรือไม่
2. กำหนดให้มีการรับรองสิทธิในการยื่นคำขอลปล่อยตัว และสิทธิในการลาพัก และมีองค์กรเพื่อวินิจฉัยคำขอลปล่อยตัวของจำเลย โดยเฉพาะ เพื่อเป็นการคุ้มครองป้องกันสิทธิของจำเลย ในกรณีที่ห้ามการรับรองสิทธิของจำเลยไว้ ก็เพื่อให้จำเลยทราบถึงสิทธิของตนอย่างชัดเจน ในกรณีที่สอง ที่ต้องมีองค์กรเพื่อดำเนินการก็เพื่อบังคับสิทธิของจำเลยที่มีอยู่ให้เป็นไปอย่างได้ผลจริงจัง องค์กรนี้มาตรการตามกฎหมายเฉพาะ เรียกว่า Mental Health Review Tribunal ซึ่งทำหน้าที่วินิจฉัยคำขอลปล่อยตัว การวินิจฉัยจะมีลักษณะวิธีพิจารณาโดยเฉพาะ ต่างจากการพิจารณาคดีของศาลมีการแสวงหาพยานหลักฐานจากทุกฝ่าย และขั้นตอนต่าง ๆ จนกระทั่งมีคำวินิจฉัยตั้งได้กล่าวมาแล้ว ในบทที่ 3 องค์กรนี้จะเป็นผู้ชำนาญการ โดยเฉพาะสำหรับเรื่องนี้ การจัดให้มีองค์กรเพื่อพิจารณาคำขอลปล่อยตัวนี้จะเป็นการผ่อนคลายความเข้มงวดของการควบคุมตัวโดยไม่มีกำหนดระยะเวลา โดยถือว่าเป็นมาตรการอันหนึ่งที่จะคุ้มครองป้องกันสิทธิของจำเลย หากผลของการพิจารณาโดยองค์กรนี้ จำเลยหมดภาวะความเป็นอันตรายต่อไปแล้ว จำเลยจะได้รับการปล่อยตัวไปทันที

นอกจากนี้ ควรให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น อัยการมีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิของจำเลย เช่นกัน โดยให้มีอำนาจยื่นคำขอลปล่อยตัวจำเลยแทนตัวจำเลยได้ เมื่อจำเลยร้องขอหรือเมื่อครบกำหนดระยะเวลาอันใดอันหนึ่ง ที่กำหนดเอาไว้ เพื่อทบทวนความเป็นอันตรายของจำเลยเป็นระยะ ๆ

3. จัดให้มีการออกกฎกระทรวง หรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนทางปฏิบัติระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้วิธีการเพื่อความปลอดภัย ตามมาตรา 48 ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ, โรงพยาบาล, หน่วยงานราชทัณฑ์ และศาล เพื่อที่ในการประสานงานระหว่างหน่วยงานเหล่านี้จะได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ ขอบเขตความรับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนของแต่ละหน่วยงาน ทั้งนี้ เพื่อให้ทุกฝ่ายรู้จักขอบเขตอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบของตน และของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพและเป้าหมายอันเดียวกัน

4. บัญญัติกฎหมายสุขภาพจิต (Mental Health Law) เพื่อใช้กับผู้มีอาการเจ็บป่วยทางจิตโดยเฉพาะ โดยรวบรวมบทบัญญัติต่าง ๆ ที่ใช้บังคับกับบุคคลเหล่านี้ไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกันทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ในทางแพ่ง หรือความรับผิดชอบในทางอาญา และมาตรการทั้งหมดเพื่อรองรับในการใช้กับผู้มีอาการเจ็บป่วยทางจิต ซึ่งจะทำให้มีระเบียบวิธีปฏิบัติและขั้นตอนต่าง ๆ เป็นระบบ อีกทั้งเป็นการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ไปในตัว ทำให้มีการมองความสัมพันธ์ของบทบัญญัติเหล่านี้ไปในแนวทางเดียวกัน ปัญหาบางประการ เช่น ความหมายของคำว่า "วิกลจริต" ก็จะได้รับการมองให้เป็นไปในแนวทางเดียวกันโดยตลอดเช่นกัน

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย